

4. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факт. - М: Наука, 1988. -339 с.
5. Почепцов Г. Г. Прагматика текста // Коммуникативно-прагматические и семантические функции речевых единиц: Сб. науч. тр. - Калинин, 1980. - с. 5-10.
6. Пушкин А. А. Прагмалингвистические характеристики дискурса личности // Личностные аспекты языкового общения: Сб. науч. тр. - Калинин, 1989. - с. 45-54.
7. Шаховский В. И. Эмотивная семантика слова как коммуникативная сущность // Коммуникативные аспекты значения. - Волгоград: Изд-во Волгоградского ун-та, 1990. - с. 29-39.
8. Боцман А. В. Прагматичні особливості фармацевтичних текстів (на матеріалі англомовних інструкцій до вживання лікарських препаратів): Автореф. дис... канд. філол. наук. - К., 2006. - 20 с.
9. Коваль Н. Є. Мовні засоби аргументації в юридичному дискурсі (на матеріалі англомовних законодавчих та судових документів): Дис. ... канд. філол. наук. - Одесі, 2007.- 187 с.
10. Константінова О. В. Структурно-семантичні особливості термінів оподаткування в американському і британському варіантах сучасної англійської мови: Дис. ... канд. філол. наук. - К., 2004. - 211 с.
11. Лиса Н. С. Структурні та лінгвопрагматичні особливості рекламного знака (на матеріалі англомовної реклами): Автореф. дис. ... канд. філол. наук. - Львів, 2003. - 18 с.
12. Вострова С. В. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англомовного медичного дискурсу: Дис. ... канд. філол. наук.-К., 2003. - 201 с.
13. Философский словарь (под редакцией И. Т. Фролова). - М: Политиздат, 1981. - 445 с.
14. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. - М. : Советская энциклопедия. 1966. - 606 с.
15. Почепцов Г. Г. О месте прагматического элемента в лингвистическом описании // Прагматические и семантические аспекты синтаксиса: Сб. науч. тр. - Калинин, 1985.-е. 12-18.
16. Арутюнова Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. - М., Советская энциклопедия, 1990.-е. 136-137.
17. Паршин П. Б. Понятие идеополитического дискурса и методологические основы политической лингвистики - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: URL: www.electronic.ru/biblio/parshin/htm/ApxnB 23 марта 1999. - Название с экрана.
18. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. - Волгоград: Пера* мена, 2004. - 390 с.
19. Демьянков В.З. Событийность в языке средств массовой информации // Языки средств массовой научной конференции.-М.: МГУ им. М.В.Ломоносова, 25-27.10.2001, с. 59-60.

УДК8Г0:811.161.2+811.111

*Драпак О.З.
(Чернівці, Україна)*

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНІ ТЕРМІНИ ТА ОКРЕМІ ЇХНІ ЕЛЕМЕНТИ У СЛОВНИКОВОМУ СКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ

У статті визначаються основні групи і типи інтернаціональних слів у складі української мови пострадянського періоду, а також розглядаються певні процеси, які відбуваються у вказаній тематичній групі досліджуваного часового відрізка у публіцистиці і у повсякденному вжитку.

Ключові слова: *інтернаціональний, термін.*

В статье определяются основные группы и типы интернациональных терминов в составе украинского языка постсоветского периода, а также рассматриваются определённые процессы, которые происходят в указанной тематической группе исследуемого временного отрезка в публицистике и в повседневном употреблении.

Ключевые слова: *интернациональный, термин.*

The article considers general groups and types of international words in the Ukrainian language of the post-Soviet period in mass media and everyday use. The author scrutinizes certain processes, which happen in the indicated group of terms.

Key words: *international, term.*

Кожна конкретна мова використовується як засіб спілкування не лише тих людей, для яких вона є рідною, але й для інших осіб, які лише вивчають цю мову або вимушені послуговуватися нею за умови відсутності іншого способу порозуміння. Інколи це завдання виявляється дуже складним. Значну допомогу у процесі спілкування різномовних осіб можуть надати наявні у кожній лексичній системі і зрозумілі переважній більшості людей інтернаціоналізми. У пострадянський період процес передачі інформації за допомогою інтернаціональних термінів особливо актуальний у зв'язку із значною міграцією людей як в Україну, так і за її межі і у зв'язку із незнанням переважною частиною українців англійської мови, а іноземцями - української. Конкретна стаття має за мету дослідити (охарактеризувати) ситуацію з вживанням в українській мові у досліджуваній період інтернаціоналізмів (виявити популярні у використанні терміни і процеси, які відбуваються у процесі їхнього функціонування, а також механізм насичення української мови пострадянського періоду названими вище номенами) і оцінити можливості української мови для виконання цього завдання.

В українській мові досліджуваного періоду слід відзначити активний процес заміни дивновідомих слів інтернаціональними термінами, у зв'язку із незначними перетвореннями, пов'язаними із повсякденним життям забезпечених українців середнього класу, лідуються лексичні перетворення у сфері загальноживаної лексики і економічної термінології, пов'язаної із банківською справою.

О Драпак О.З., 2011

У сфері банківської справи термін «рахунок» замінюється лексичною одиницею «депозит» із аналогічним значенням. Українська мова поповнюється назвами термінових грошових переказів: Вестерн Юніон, Western Union, ПриватМані, PrivatMoney, Мані-Грам, MoneyGram, які в українській мові відтворюються графічними засобами української і англійської мов. Серед автолюбителів стали популярними терміни: «автоцивілка» та «каска» як назви форм страхування автомобілів.

Підвищення рівня життя сприяє зниженню актуальності культури міських «низів» і відходу до складу рідковживаних таких понять як андеграунд та хіпі. Рідше зустрічається як назва стилю термін «кантрі». Натомість надійні позиції за ступенем популярності посідає термін «гламур» (відповідник цього терміна у англійській мові (glamour) має значення: 1) чари, чарівність; чарівливість; 2) романтичний ореол; 3) ефект, ефектність; зачаровувати) як вираження думок, способу і сенсу розрекламованого засобами масової інформації життя окремих представників суспільства досліджуваного періоду.

Термін ароматерапія (aromatherapy, лікування запахами, терапія з використанням ефірних олій), дуже популярний до 1990-х років, у пострадянський період поступається позиціями перед терміном «спа». Лексична одиниця «спа» в українській мові, як і термін «ароматерапія», позначається і за допомогою засобів графічної системи української мови, і за допомогою засобів графічної системи англійської мови (spa) і має значення: 1) джерело з мінеральною водою; 2) курорт, оздоровниця з мінеральною водою. На початку третього тисячоліття в Україні відбувається активне перейменування салонів краси і сауни на спасалони.

Окремі лексичні одиниці-номени певної популярної продукції зустрічаються як у рекламних оголошеннях, так і на упаковці цих предметів вжитку. Маркуються такі предмети вжитку як за допомогою засобів графічної системи української мови, так і англійської. Незалежно одне від одного використовується маркування: макарони, macaroni, спагетті, spaghetti як назва макаронних виробів; пельмені і равіоли як назва пельменів. У друкованих виданнях можна одночасно побачити написи: крем і cream, сигарета і cigarette, ментол і menthol, татування і tattoo. Як назва магазину вишуканого жіночого одягу використовується фраза pretty woman. І хоча багатьом мешканцям України значення слова pretty (гарний, миловидний) достаменно невідоме, вони підходять до його розуміння як справжні носії англійської мови - через особисті відчуття і враження, - як діти, які крок за кроком усвідомлюють значення кожного нового для них слова.

У громадських місцях також зустрічаються надписи як українською, так і англійською мовами. Ці назви у двох мовах інколи відмінні і графічно, і фонетично, але усім зрозумілі. Для назви магазину в Україні інколи використовується лексична одиниця shop. Ательє називається за допомогою термінів: ательє, салон і salon. Для назви студії інколи використовується номен studio. У назвах автошкіл, шкіл танців та інших навчальних закладів також зустрічаються надписи як українською, так і англійською мовою. Тому поряд цілком автономно функціонують лексичні одиниці школа і shool.

У пострадянський період завдяки тому, що англійська мова давно стала засобом міжнародного спілкування, і завдяки тому, що англомовні фільми інколи транслюються по телебаченню без перекладу, загальноживаний словниковий склад української мови поповнився іншомовною лексикою та фразеологічними одиницями, позначеними графічними засобами англійської мови. Слова: busy (зі значенням «зайнятий»), cool (зі зна-

ченнями: "прохолодний, свіжий, добрий, добре»), dear (зі значенням «дорогий»), fresh (зі значеннями: «свіжий; свіжий сік»), help (зі значеннями: «допомагати, сприяти»), money (зі значенням «гроші»), no, not (зі значенням «не, ні»), party (зі значенням «вечірка»), really (зі значенням «дійсно»), speak (зі значеннями: «говорити, розмовляти»), speed (зі значенням швидкість), teacher (зі значенням «учитель»), understand (зі значенням «розуміти»), yes (зі значенням «так») - найуживаніші представники цієї групи. Найбільш уживані фразеологічні одиниці з цієї групи: credit card (кредитна картка), don't worry (не хвилюйтесь), no smoking (не курити), of course (звичайно), public relations (зв'язки з громадськістю). Майже всі номени з цієї підгрупи - це дублери понять, відомих в українській мові. Лексичні і фразеологічні одиниці позначають відомі до досліджуваного історичного періоду поняття (звичайно, не курити, не хвилюйтесь), явища, які до досліджуваного історичного періоду не вважались новими, але на них ніколи так не акцентувалась увага (зв'язки з громадськістю) і реалії, які для досліджуваного періоду відносно нові (кредитна картка).

У зв'язку із постійним транслюванням по телебаченню англомовних фільмів на побутову тематику в українській мові можна зустріти без перекладу такі англійські назви продуктів харчування, як: chicken (курка), coffe (кава), milk (молоко), salt (сіль), soup (суп), sugar (цукор), а також слово lunch (ленч, другий сніданок, легка закуска, снідати).

Разом із назвами відомих парфумів в українській мові невідомо, як назви цих парфумів, функціонують без перекладу лексичні одиниці escape (зі значенням 1) утекти, уникнути, врятуватися, виділятися, звітруватися, вивітруватися, випадати; 2) втеча, порятунок, *перен.* відхід від дійсності), poison (зі значенням 1) отрута, отруйний, отрутий; 2) отруювати, псувати, розбещувати).

Слово toxic (зі значенням отруйний, токсичний, отрута) увійшло до складу української мови у зв'язку із постійним транслюванням по радіо і по телебаченню кліпу відомої англомовної співачки (слово кліп (англ. clip - короткий кіносюжет, призначений для показу по телебаченню, який ілюструє (представляє) естрадну пісню) - також інтернаціоналізм, який увійшов до складу української мови у досліджуваний період.

За формою побудови і використання інтернаціоналізми, які зустрічаються у досліджуваній групі, поділяються на дві основні групи.

Перша група - це повні інтернаціоналізми, що повністю співпадають у фонетичному чи у графічному вигляді в українській і в англійській мовах: аспірин (aspirin), джем (jam), док (dock), жалюзи (jealousie), кактус (cactus), коктейль (cocktail), мелодрама (melodrama), меморандум (memorandum), ментор (mentor), мінімум (minimum), ордер (order), парк (park), пас (pass), ректор (rector), скандал (scandal), шоу (show).

Друга група - це інтернаціоналізми, які в українському і у англійському варіантах мають певні відмінності у побудові основи (переважно, це різні суфікси) чи у наявності або у відсутності в одній із мов закінчення чи суфікса: антибактеріальний (antibacterial), концерт (concert), аромат (aroma), культура (culture), лекція (lecture), меломан (melomaniac), менталітет (mentality), мінімальний (minimal), національність (nationality), провізія (provision), публікація (publication), публіцист (publicist), пульверизація (pulverization), серія (series), спеціальний (special), станція (station), таблетка (tablet), тотальний (total), фасон (fashion), фешенебельний (fashionable), хамелеон (chameleon), центральний (central).

Дуже часто в інтернаціональних термінах є й інші назви, інколи теж інтернаціоналізми, які у досліджуваній мові не втрачають свої позиції за ступенем активності / пасивності використання. Так, у терміна локомотив (англ. locomotive) в українській мові є відповідник паровоз. Термін мембрана (англ. membrane) і в українській, і в англійській мові має відповідник діафрагма (англ. diaphragm). У терміна монумент (англ. monument) є відповідник меморіал (англ. memorial), а також пам'ятник. Термін прогрес (англ. progress) в українській мові має такі активновживані відповідники: 1) розвиток, рух уперед, поступ; 2) просування; 3) досягнення, успіхи; 4) просувати, розвиватися, удосконалюватися; 5) робити успіхи. У терміна пульверизатор (англ. pulverizer) в українській мові існує активновживаний відповідник розпилювач. Термін тотальний (англ. total) в українській мові має відповідники: весь, повний, цілий.

Функціонування в українській мові досліджуваного періоду інтернаціональних термінів інколи супроводжується неповним збігом і навіть повною протилежністю значень окремих термінів в українській і в англійській мовах. Таким чином, вживаний в українській мові термін блокнот (щоденник) у досліджуваній мові замінюється терміном, запозиченим з англійської мови, організатор (organizer). В українській мові терміном госпіталь позначають медичні заклади для стаціонарного лікування військовослужбовців. В англійській мові семантика терміна hospital дещо ширша. Вказаною лексичною одиницею в англійській мові позначають також усі лікарні для цивільного населення. Терміни: інтелігент, інтелігентний, інтелігентність, інтелігентно (англ. intelligence, intelligent та ін.) - в українській мові втрачають початкову семантику. Основне значення, з яким ці слова останнім часом вживаються в українській мові, - це вихований, культурний (який добре поводить). Проте це значення не повністю відповідає англійським термінам із ключовим (основним) значенням «розум, інтелект, розумові здібності», похідним з латинської мови (лат. intelligens (intelligentis) - знавець, фахівець). В українській мові термін софа використовується для маркування окремого виду диванів - широких м'яких низьких нерозкладних зі спинкою і поруччям. В англійській мові терміном sofa позначається будь-який диван. В англійській мові термін file має значення: 1.1) пака, картотека, (канцелярська) справа; 2) файл (як комп'ютерний термін); 2.1) підшивати (папери); подавати (документи); 3) прийняти замовлення. В українській мові, як і в англійській, слово файл - це комп'ютерний термін, а також канцелярський зі значенням «поліетиленовий пакет для листка паперу». В англійській мові термін treat використовується, в основному, зі значенням «лікувати». В українській мові термін третирувати (зі спільним з англійським терміном елементом «трет») має повністю протилежне значення (1. погане, жорстоке ставлення; 2. погано, жорстоко ставитись).

Внаслідок інтенсивного функціонування в українській мові багатьох запозичень з англійської мови, українська мова у досліджуваній період почала паралельно з інтернаціоналізмами запозичати і процес позначення одним словом різних частин мови. Таким чином, лексичну одиницю сооі в українській мові можна перекласти іменником (прохолода, свіжість, спокійність, холоднокровність), прикметником (прохолодний, свіжий, спокійний), дієприкметником (охолоджений), прислівником (добре, прохолодно, холоднокровно), дієсловом (охолоджувати, освіжати). Елемент терміна спід-інфо спід (англ. speed) можна перекласти у формі іменника (швидкість, прудкість, успіх та ін.), прикметника (швидкий, прудкий, успішний), дієприкметника (пришвидшений), прислівника

(швидко, прудко, успішно), дієслова (поспішати, (швидко) іти, прискорювати, збільшувати (випуск продукції)), *заст.* досягати успіхів, квапити, підганяти). Термін файл (англ. file) в українській мові виконує функції іменника і має відповідні значення (файл, карю і ека, справа). Проте у процесі інтеграції української і англійської мов терміном файл неідоні може стати можливим виконання функцій і позначення дієслова (із семантичним наповненням «підшивати, подавати, приймати замовлення») і дієприслівника (зі значеннями: поданий, підшитий, присданий до справи, введений до картотеки).

У досліджуваній період, у зв'язку з ознайомленням з українською культурою іредсіяників світового співтовариства, окремі терміни, такі як борщ (borsch), вареники (vareniki) та інші номени, як назви реалій української дійсності, за посередництвом англійської мови поступово входять до лексичних систем інших мов. У зв'язку з тим, що в Україні не діє закон про державну мову, у державних закладах іноді використовується російська мова. Тому в англійську мову разом із літературним складом української мови інколи потрапляють і російські терміни, вживані в україномовному середовищі. Форма множини у таких лексичних одиниць іноді притаманна англійській мові (атработкас, зачюткас - ці терміни інколи використовують іноземні студентів, які навчаються в Україні).

У зв'язку із надмірною популяризацією в Україні у досліджуваній період інтернаціональних термінів та із складністю процесу сприйняття (і запам'ятовування) великої кількості інформації у подальшому у процесі спілкування можливе більш активне залучення окремих діалектизмів на зразок файний, файно, файненький, файненько, що місять спільні з англійською мовою (fine) і відмінні від літературного варіанту української мови (гарний, гарно, гарненький, гарненько) компоненти основи.

З огляду на інформацію, констатовану вище, можна зробити висновок про те, що рівень життя українського суспільства відповідає рівню (і сфері) лексичного оновлення словникового складу української мови. Зміни у конкретних тематичних групах лексики відображають конкретні процеси у суспільстві, яке послуговується досліджуваною мовою. Мотиваційною базою наповнення української мови інтернаціоналізмами та їхніми елементами у пострадянський період в основному стали: відкритість кордонів, вільне розповсюдження інформації і злиття України з іншою, забезпеченою частиною світового співтовариства з його проблемами та інтересами, інколи зовсім відмінними від тих, які були в українців до досліджуваного історичного періоду. Підгрупа інтернаціональних термінів у словниковому складі української мови пострадянського періоду характеризується:

- поповненням новими складниками;
- продовженням функціонування термінів, які увійшли до неї у попереднє стосовно досліджуваного десятиліття;
- відходом термінів, які маркують неактуальні для розглянутого періоду поняття до розряду рідковживаних.

Терміни, що увійшли до складу української мови чи просто активізувалися у її складі, є повними відповідниками в українській і в англійській мовах і такі, що мають певні відмінності у побудові основи чи у наявності або у відсутності у одній із мов закінчення. Ці терміни в українській мові відтворені як засобами графічної системи української, так і англійської мови. Внаслідок входження до української мови окремих інтернаціоналізмів для української, як і для англійської лексичної системи, стає притаманним процес мар-

кування одним словом різних частин мови (іменників, прикметників, дієприкметників, прислівників і дієслів). Крім того, у досліджуваний період з'явилися передумови для проникнення української лексики у словникові системи інших мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балла М. І. Новий англо-український словник / М. І. Балла. - К.: Чумацький Шлях 2004. - 668 с.
2. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови: Ч. 1. - 4-те вид. / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. - К.: Вища школа, 1972. - 403 с.
3. Зубков М., Мюллер В. Сучасний англо - український та українсько - англійський словник / М. Зубков, В. Мюллер. - Х.: Школа, 2007. - 768 с.
4. Кононенко П. П., Кадомцева Л. О., Мацько Л. І. Українська мова: Навч. посібник. - 3 - те вид., перероб. / П. П. Кононенко, Л. О. Кадомцева, Л. І. Мацько. - К.: Либідь 1992 - 224 с.
5. Мюллер В. К. Новый англо-русский словарь / В. К. Мюллер. - М.' Рус яз 2002 - 880 с.
6. Попов Є. Ф., Балла М. І. Великий українсько-англійський словник / Є. Ф. Попов, М. І. Балла. - К.: Чумацький Шлях, 2003. - 636 с.
7. Російсько-український словник [уклад. Лозова Н. С. та ін.]. - К.: Наук, думка 2004 - 1216 с.
8. Семютюк О. П. Сучасний словник іншомовних слів / О. П. Семютюк. - Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2008. - 688 с.
9. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за заг. ред. акад. Білодіда І. К. - К.: Наукова думка, 1973.-439 с.
10. Українсько-російський словник [уклад. Іжакевич Г. П. та ін.]. - К/ Наук думка 2004.-1008 с.

УДК (= 82) : 832

*Гвоздович Г.А.
(Минск, Беларусь)*

ОТРАЖЕНИЕ В ТЕРМИНОЛОГИИ ФОНЕТИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ БЕЛОРУССКОГО ЯЗЫКА В СРАВНЕНИИ С РУССКИМ ЯЗЫКОМ

Стаття присвячена розгляду в порівняльно-зіставному аспекті особливостей фонетичних термінів білоруської мови по відношенню до російської мови з точки зору виявлення загальних і специфічних рис у їх складі.

Ключові слова: білоруська мова, російська мова, фонетика, термін.

© Гвоздович Г.А.. 2011

Статья посвящена рассмотрению в сравнительно-сопоставительном аспекте особенностей фонетических терминов белорусского языка по отношению к русскому языку с точки зрения обнаружения общих и специфических черт в их составе.

Ключевые слова: белорусский язык, русский язык, фонетика, термин.

The article analyzes the peculiarities of phonetic terms of the' Belarussian language in comparison with the Russian language from the point of view of finding common and specific features in their structure.

Key words: the Belarussian language, the Russian language, phonetics, term.

Изучение языков в сравнительном аспекте приобретает все большую актуальность в современной лингвистике. Интенсивному сравнительному исследованию подвергаются различные уровни и группы неродственных и родственных языков. Такой подход позволяет обнаружить как общие, так и отличительные черты языков сравнения. Особый акцент делается на выявлении языковых специфических черт, поскольку это представляет возможность говорить о лингвистическом разнообразии средств выражения и формирования мысли, а также о существовании многочисленных своеобразных (и многообразных) форм отражения окружающей действительности в языке. Как отмечает В.Н.Манакин [1:5], сопоставительный анализ языков предполагает познание различных языковых картин мира и неповторимых культур, национальной специфики восприятия человеком мира и осознание своего мира в нем.

Для определения языковой специфики лингвистами используются различные методы исследования: сравнительный, сопоставительный, типологический, контрастивный, которые дифференцируются как временными рамками объекта рассмотрения и выдвигаемыми учеными целями, так и реальными практическими задачами, стоящими перед наукой. В частности, А.А.Реформатский считан, что сравнительный метод «ориентирован на обнаружение подобного, второй (сопоставительный) - на обнаружение различного» [2: 23-24]. В.Скаличка делал акцент на количественные параметры, положив в основу типологического исследования идею о сравнении отдельных компонентов системы в как можно большей номинации языков (или даже во всех языках), сопоставительная же лингвистика, по его мнению, должна сравнивать только два языка, но по всем параметрам [3: 27-31]. Контрастивная (конфронтативная) лингвистика связывается многими исследователями (Р.Ладо, Р.Дж.Ди Пьетро, Ч.А.Фергюсон, Л.Дежё и др.) с дидактическими проблемами, которые нашли свое отражение в грамматиках и работах по типологии неродственных языков. В действительности, как правило, эти направления не изолированы друг от друга, все они объединяются целью получения знаний об одном и том же объекте - языковых системах и процессах.

Особая роль сравнительно-сопоставительному изучению белорусского и русского языков отводится в Беларуси, где наблюдается активный билингвизм и два языка - белорусский и русский - являются государственными. Статус государственных белорусский и русский языки получили в соответствии с результатами референдума, проведенного в 1995 г.

На наш взгляд, при изучении белорусской и русской фонетической терминологии необходимо последовательно сопоставить входящие в них единицы, причем сравнение должно проводиться, по возможности, как сравнение различных терминосистем.